

ԱՆԳԻՐ ԷԶ ՄԸ

ԿԻՆԿԻՈՅ ԿԱՅՈՂԻԿԱՅԵՐՈՒ

ՊԵՏԱԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՍԻՌԻ Տրդ թիւին մէջ փոխկրօյ կա-
թողիկոսները փերնազրով, Բարդէն Սըր-
բաղանի գրած յօդուածաւարքին այն մա-
սը, որ կը վերաբերի Ս. Լուսաւորչի Աջին
անյայտանալուն առթիւ Փրիզոր Մուսա-
րէկեանի չարչարուելուն, ինձի յիշեցուց
ասոր մօտիկ դէպք մը, Քէյֆաիկեան Մկր-
տիչ կաթողիկոսի օրով և անոր անձին
վրայ, հետեւեալ պարագաներու մէջ:

Մկրտիչ կաթողիկոս 1871 նոյնքերին
օծումը ստանալէ անմիջապէս վերջ կ'ուզէ
գործի ձեռնարկել, և ամէնէն առաջ Մա-
րտիանքը շէնցունել: Որովհետեւ երջանկա-
յիւստակ կիրակոս Ա.էն ի վեր, որ զայն
հիմէն կանգներ ու կոկեր է, նորոգութիւն
տեսած չէ: Շէնքերը հետզհետէ փլուր, բը-
նակելի մասերը նեղցեր, բնակութիւնը
զժուարացեր է. այս պատճառաւ ալ Միա-
բանութիւնը ցրուեր, միայն քանի մը տե-
ղացի վարդապետներ թողեր է ետեւը:

Քէյֆիկեան կաթողիկոս իր ձեռնար-
կին աւելի գործնական ձև մը տալու մըտ-
քով, թեմական ժողով մըն ալ կազմեր է
նոյն ասեւն, Օժման և Միւսոնօրհնութեան
հանդէսներուն ուխտի եկող Ասանայի,
Հաճնցի, Մարաշցի, Կիրիւնցի և Հալէպցի
երեւելիներէ և որոշել տուեր է որ, ինքը
անձամբ այցելութեան ելլէ Կիրիկեան գըլ-
խաւոր քաղաքները, միասին ամենով նաեւ
Ս. Լուսաւորչին Աջը, անով ժողովուրդը
օրհնելու և նուէրներ հաւաքելու ի նպատակ
ձեռնարկին:

Աւխտաւորութիւնը ցրուելուն հետ մէկ
տեղ կը ահանուին ճամբորդութեան պատ-
րաստութիւնները, բայց Աջին զուր հան-
ուելու պարագան կը վրդով Միւսոնօր-
թեան մէկ մասը, որոնք յայտնապէս կ'ըս-
կին արանջալ և կաթողիկոսը, աւելի չի
սրելու համար անոնց հակառակութիւնը,
կ'ստիպուի տեղի տալ ու Աջին անտուկը
ամենուն ուշքին առջև փոխադրել կուտայ
զանձատուն, ուր քիչ վերջ ինքն ալ կ'իջ-
նէ Լուսաւորապետին հետ և կը կնքէ պա-

հարանը պաշտօնական ու անձնական կը-
նիքներով:

Հետեւեալ օրը արշալոյսին Քէյֆիկ-
եան լոթի մեջիկ կը մննի դէպ ի Հաճն:
Միւսոնօրթիւնը խճողին մինչև արտա-
քին դուռը կ'ընկերանայ իրեն յարգան-
քով: Սակայն ժամ մը վերջ, երբ վանքին
քաղաքակազման դուռը կը բացուի, իր
անդամներէն մէկ քանին չուքի պէս դուրս
կը սարդին ու պարխալէն հաղիւ քայլ մը
անդին կանգնող Սարը Քէյֆիկեաններու տան
գլխաւորին կը հաւարեն Աջին փախցուիլը:
Սարը Քէյֆիկեանները Աջապահաններու մէկ
միւսին ևն, որ նոյն գերդաստանի միւս ճիւ-
ղերու հետ համակամ, չէին հանդուրժած
ոչ-Աջապահանի մը, դարերէ ի վեր իրենց
սեպհապետութիւնը զարձած հայրապետա-
կան աթոռը բազմելուն, ուստի առիթը
ներկայացած կը սեպին անհարադատը դուրս
հանելու և կալուածին նորէն տրամալու:
Սարը Քէյֆիկեան-Աջապահանը այս մտքով
գերազրգուած, պէտք չ'զգար լուրը աւե-
լի խորացնելու, անմիջապէս ափ կ'առնէ
վանքի զանգակին չուանը և շտապ կը հըն-
չեցունէ ահադանդը: Միևեւոյն ասեւն իր
երկու կրտսերներն ալ ճաթեցնելու աստի-
ճան կը ձեռնէ երկնակ եկեղեցիներու զոյգ
կոշնակները: Ժողովուրդը ընդօստ կ'ար-
թըննայ և առանց հարց ու փորձի կը հաս-
կընայ որ փորձանքը վանքին մէջ է, կ'ու-
զողէ զայն վայրկեանապէս մինչև բերանը,
և մեծով ու պղտկով միաձայն կ'սկսի ա-
զաղակել «Աջը խթէ՛րիզ»: Կ'ըսուի թէ Ա-
ջը իր տեղն է, բայց ըստ որում կաթողի-
կոսը կնքեր է պահարանը, կարելի չէ ցու-
ցազրել զայն: Այս յայտարարութիւնը ա-
ւելի կ'արժարձէ զրգուութիւնը և պատճառ
կ'ըլլայ կաթողիկոսին ետեւէն պնդելու:
Ամէնէն աւելի զայրացածները ձիաւոր ու
հետի կը նետուին ճամբուն վրայ և քիչ
վերջ արդէն հասած են փախտականին ու
ամուր մը կառչած անոր փէշերուն: Պէտք
է ետ դառնայ: Ի դուր կաթողիկոսը բոլոր
սրբութիւններով կ'երգնու թէ «Աջը տեղն
է, հետը տուած չէ»: Լսող, հասկցող չկայ:
Խաղաղութեամբ ձգել երթուն յորդորնե-
րը կը փոխադարձուն կծու նախատինք-
ներով, զորս կարճելու համար ան կ'ստիպ-
ուի վերջապէս զարձնելու ձիուն գլուխը:
Նախատինքներուն աւելի տգեղները կը

մատուցուին վանքին զրան առջև, ուր խոնուած երկեսն բազմութիւնը բերնէն եկածը թող հուտայ անպատկառ:

Քէյֆսիդեան յուզումէն ու ամօթէն ընկճուած, վերջապէս ինքզինքը կը յաջողի նետելու վեհարանը, ուր կը հրաւիրէ Միարանութեան և ժողովուրդին խօսք հասկնողները, յանձնախումբ մը կազմէ անոնցմէ, զխառնութեամբ Աջապահաններու պէտ Տիրացու Մաթթէոսին, որուն կարեւորութիւնը հարկ չկայ ըսելու, որ կը բազմապատկուի այս առթիւ և պահաւաններու բանալիները յանձնելով կը խընդրէ զայն, երթալ հաստատելու Աջին ներկայութիւնը: Գանձնախումբը կը վերադառնայ հետը բերելով Աջը, որ թէեւ կը հանդարտեցունէ խոսքովութիւնը, բայց արբամադրութիւնները երկուստեք կը մնան լարուած մինչև վերջ: Քէյֆսիդեան կ'արդարանայ արդարեւ, սակայն ետէն խորապէս խոցուած՝ չ'ուզեր այլ ևս վայրկեան մը մնալ հոն, ուր այդին պահելու պատուակաւ, այդպայանը ձեռնողներ կը գտնէ միայն: Անհամբերութիւնը կ'ունենայ զեռբազմութիւնը չցրուած՝ նորէն ճամբայ ելլելու և առիթ հուտայ անախորժութիւններուն անգամ մըն ալ կրկնուելուն: Կ'ըսուի թէ քար նետողներ իսկ եղած են կունակէն, երթալ չվերադառնալու չարամադթութիւններով, ինչպէս առհասարակ կ'ընեն կիրիկեցիք, անհաճոյ հիւրին ետեւէն, սակայն ասիկա կ'ըլլայ զաղտնապէս և որքան կարելի է, առանց մեղանչելու հիւրասիրութեան օրէնքներուն գէտ:

Այս ախար գէպքը թերեւս անդրադարձումն է Մուսարէկեանի օրերուն՝ Աջին կորուստով ժողովուրդին մէջ առաջ եկած վախին ու զգուշաւորութեան, որուն մէջ ինչպէս կը տեսնուի, ահապին զեր խաղցած է նաև Աջապահաններու չարամիտ զրգուծութիւնը:

Այնուհետև Քէյֆսիդեան կաթողիկոս մինչև 80ական թուականները կը գեղերի Մարաշի ու Այնթապի կողմերը, առանց երես դարձնելու գէպի Սիւս Անտր մեկնելէն հազիւ երկու ամիս վերջ Աթոռին մէջ կը պատահի նոդկալի գործ մը, որ աւելի կը վարկաբեկէ Սսեցիները յաջա Աթոռակալին: Քանի մը երեկոյններ, ամբաստանքին պատճառաւ վանքին անրնակութիւնէն օգտուելով, գիշերանց կը խորտակեն մայրտաճարի ու գունձատան գոնէրը, նոյն տարուան միւսոնօրհնութեան արդիւնք գումարը վերցնելու մտքով. սակայն զայն չգտնելով, քանի որ կաթողիկոսը միասին տարած է եղեր, քանի մը ծրար թանկագին իրեր կը վերցունեն, որոնք վերջը կը գտնուին մօտիկ մացառներուն մէջ և վանք կը բերուին զոյգն վնասով:

Այս գէպքերէն վշտացած՝ պէտք է խոստովանիլ որ, Քէյֆսիդեանի սիրտը անգամ մ'ալ չտաքցաւ Սսեցիներուն վրայ, մինչև մահը: Ամէն քարոզին ան առիթը կը գտնէր ձազկելու զանոնք համարձակ: Իսկ Սսեցիներն ալ փոխաբէն չնեղեցին բնաւ, Սսեցի չըլլալով հանգիստ Սսոյ ամբողջը բուսելու իր յանդգնութիւնը...

Լաոնապա ԵՂԻՇԷ ԵՊԱ. ԿԱՐՕԵԱՆ

ՆՇԽԱՐՔ ՆԱԽՆԵԱՑ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. Ե. Բ. Ե. Մ. Ի. Ա. ՍՈՐԻ. ՈՅ

ՎԵՇՏԱՍԱՆ ԱՍԱՑՈՒԱԾԻ ՎԱՍՆ ՆԻԿՈՍԻԴԵԱՅ ՔԱՂԱՔԻՆ

(Շարունակութիւն)

Մի՛ եղիցի ամպարչտութիւն⁽¹⁾ ի ծածուկ, զի մի՛ եղիցի շարժումն յայտնի: Մի՛ դաւրապի անաւրէնութիւն, զի դուչէ՛ դաւրապի զլուռն. հայեցաւ քաղեա

(1) Թը. ունէր՝ ամպբարչտութիւն. ուղղեալ յաւելմամբ ա զորոյ:

յերկինս, հայեցաւ բարկութիւն յարաբան: Մեկնեցին ի միջոյ մերմէ, զի գուցէ սպառնցիմք ընդ նոսա: Եթէ հազորդեցուք գնոսա ընդ մեզ, գերիէ՛ զմեզ ընդ նոսա բարկութիւն: Ահա ընդ ծանր երկաթի ընկզմի՛ փայտ թեթեւ: Եւ փայտ